

יום הכיפורים

"ורהטת'ה ינפל"

חז"ל (ר"ה יח, א) מקשים ממה שבפסוק אחד נאמר: "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו" (דברים ד, ז), שמשמע מכך שה' קרוב ביותר לשמוע את תפילותינו בכל עת ובכל שעה, ואילו בפסוק אחר נאמר: "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיהו נה, ו), שמשמע שיש זמן מיוחד שבו ה' קרוב אלינו ביותר, וקרובות תפילותינו להתקבל, ולא בכל עת, וכיצד יתיישבו שני מקראות הללו?

ומתרצים חז"ל שתפילה בציבור מסוגלת להישמע בכל עת, ואילו תפילת יחיד מסוגלת להישמע בזמן מיוחד דוקא. וזמן מיוחד זה שכל התפילות קרובות ביותר להישמע בו יותר מכל זמן אחר הוא עשרת ימי התשובה הקדושים שמראש השנה ועד יום הכפורים, שבהם הקב"ה מצוי קרוב אלינו ביותר, ועל כן יש לנצלם כראוי ולהרבות בתפילות לפני הקב"ה שירחם עלינו, ויזכנו לשוב בתשובה שלימה ויקרבנו לעבודתו.

והמקודש ביותר מכל עשרת ימי התשובה הוא היום העשירי, יום הכפורים הקדוש, בבחינת "העשירי יהיה קודש לה'" (ויקרא כז, לב), כי את עשרת ימי התשובה הקדושים נתן הקב"ה לישראל בזכות העשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם בגבורה גדולה, וכנגד הנסיון העשירי, נסיון העקדה, קיבלנו את יום הכפורים, כיון שלפי המסורת מעשה עקדת יצחק היה בעיצומו של יום הכפורים בשעת המנחה.

וכיון שנסיון זה היה הקשה ביותר מכל הנסיונות, לכן כאשר עמד אברהם אבינו בניסיון עצום זה באמונה תמימה וגבורה נפלאה, והלך להקריב את בנו אהובו שנולד לו אחר מאה שנות ציפיה ללא כל הירהור על רצון הבורא, נתן הקב"ה לבניו עד סוף כל הדורות את היום הקדוש ביותר בשנה, יום הכפורים, להיות להם ליום של מחילה וסליחה וכפרה על כל עוונותיהם, כמו שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל).

ענין מיוחד נוסף שישנו ביום הכפורים הוא כי עשרת ימי התשובה מכוונים כנגד עשרת המאמרות שבהם נברא העולם, ויום הכפורים הוא כנגד המאמר: "ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו).

ונרמז בזה שגם מי שבמשך השנה עשה מעשים שפלים ובהמיים ביותר, ודרגתו הרוחנית ירדה מטה מטה לשפל המדרגה, יכול לשוב ולעלות למדרגה הרוחנית הנפלאה הנקראת "אדם" אם ינצל כראוי את יום הכפורים וישתדל לשוב בו בתשובה שלימה.

כי ביום הכפורים הקב"ה מטהר ומכבס את כל הנשמות מכל כתמי העוונות שהן התלכלכו בהם במשך השנה, ומגביה אותן למעלה לדרגה הנפלאה הנקראת "אדם", בבחינת "נעשה אדם".

ומה שנאמר "נעשה אדם" (בלשון רבים) ולא "אעשה אדם" (בלשון יחיד) זהו כדי לרמוז לאדם, שאם אכן ברצונו להתעלות למדרגת אדם, אין לו לסמוך על הקב"ה שיעשה את העבודה בשבילו והוא ישב בחיבוק

ידים, אלא צריך הוא להשקיע מאמצים רבים כדי לזכות לכך, על ידי שישתדל לישר אורחותיו ולתקן את מעשיו, ורק אז הקב"ה יסייע בידו להשלים את גמר תיקון נפשו. וזהו "נעשה אדם", שכביכול אומר הקב"ה לאדם שרק יחד עם עבודתו האישית של האדם יעזור לו הקב"ה לזכות לרכוש את מדריגת אדם. כי צריך שתהיה קודם כל איתערותא דלתתא מצד האדם, ורק אחר כך הקב"ה ישפיע לו סיוע מלמעלה ויעזרהו על דבר כבוד שמו, כמו שמובא במדרש (שהש"ר ה, ב) "אמר הקב"ה לישראל, בְּנֵי, פְּתַחוּ לִי פֶתַח אֶחָד שֶׁל תְּשׁוּבָה כַּחוּדָה שֶׁל מַחַט, וְאֲנִי פּוֹתַח לָכֶם פֶּתָחִים שִׁיְהִיוּ עֲגָלוֹת וְקִירוֹנוֹת נִכְנָסוֹת בּוֹ".

לכן נאמר "ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר" (שמות י"ט, ג'), ומפרש האור החיים הק' שפסוק זה בא ללמדנו שלא יקרא ה' למי שלא יעלה בכוחות עצמו, כלומר מי שמחכה שה' יעלה אותו מבלי שהוא ישתדל על כך, לא יזכה לזה לעולם! אלא עליו לעשות את הצעד הראשון, ואחר כך הקב"ה כבר יעלה אותו מעלה מעלה.

ולכן אמר רבי עקיבא בלשון כפולה, ואמר: "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מְטַהְרִים, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים" (יומא פה, ב), והיינו שמתחילה מוטל עלינו להשתדל בכוחות עצמנו להיטהר לפני ה', ואחר שאנו נעשה את כל אשר ביכולתנו לעשות, מכאן ואילך הקב"ה ישלים את המלאכה ויטהר אותנו בשלימות הראויה.

